

Népi gyógynövényismeret Erdővidéken

Bartha Sámuel Gergely

V. évf. gyógyszerész

Témavezető: **dr. Papp Nóra**

PTE ÁOK GYTSZ Farmakognóziai Tanszék

TDK Konferencia

Pécs, 2013. 02. 07-09.

1. Bevezetés

Etnobotanika: néprajzi növénytan, a növényeknek az emberi kultúrában játszott szerepével, alkalmazásuk módjaival, a hozzájuk fűződő szokásokkal foglalkozik (Gunda Béla: Borbás Vince és a magyar etnobotanika - Ethn., 1971)

Etnofarmakobotanika: az ember gyógynövényekkel és azok használatával kapcsolatos ismereteinek összegzésével, rendszerezésével foglalkozó tudomány (www.tarnics.hu)

Etnofarmakognózia: egy adott kultúrában vagy etnikai csoport által használt különböző növényi, állati, ásványi eredetű anyagok összegzésével foglalkozó tudomány (www.tarnics.hu)

2. Irodalmi áttekintés

Rácz G, Holló G (1968): Plante folosite in medicina populară din Bazinul superior al Trotusului (Ghimes). In: Plantele medicinale din flora spontană al Bazinului Ciuc. Cons. Pop. al Jud. Harghita, Csíkszereda, 171-176.

Kóczián G, Pintéri I, Szabó LGy (1975): Adatok a gyimesi csángók népi gyógyászatához. *Gyógyszerészet* 19: 226-230.

Gub J (1993): Adatok a Nagy-Homoród és a Nagy-Küküllő közötti terület népi növényismeretéhez. *Néprajzi Látóhatár* 1-2: 95–110

Rab J (2000): Népi növényismeret a Gyergyói-medencében. Pallas-Akadémia, Csíkszereda

Grynaeus T, Szabó LGy (2002): A bukovinai hadikfalvi székelyek növényei I-IV. *Gyógyszerészet* 46: 251-259, 327-336, 394-399, 588-600.

Papp N, Bartha SG, Boris Gy, Balogh L (2011): Traditional Use of Medicinal Plants for Respiratory Diseases in Transylvania. *Natural Product Communications* 6(10): 1459-1460. (IF: 1.242)

Papp N, Birkás-Frendl K, Farkas Á, Pieroni A (2013): An ethnobotanical study on home gardens in a Transylvanian Hungarian Csángó village (Romania). In Press: *Genetic Resources and Crop Evolution* (IF: 1.554)

3. Célkitűzések

- Erdővidék 8 településének etnobotanikai felmérése, a ma is élő népgyógyászati ismeretek összegzése
- a gyűjtött adatok értékelése a hatályban lévő gyógyszerkönyvek (Ph. Eur. 6th, Ph. Hg. VIII., X. Román Gyógyszerkönyv) alapján

Erdővidék

- történelmi tájegység Erdély keleti részén
- Baróti-medence településeit foglalja magába
- medencét körülvevő hegykeret: 600 - 1558 m között
- területe kb. 600 km²
- legnagyobb települése Barót 9670 lakossal
- gyűjtés által érintett települések (8): Bibarcfalva, Felsőrákos, Kisbacon, Nagybacon, Szárazajta, Székelyszáldobos, Uzonkafürdő, Vargyas

4. Módszerek

4.1. Gyűjtés és dokumentálás

- félig-struktúrált interjú
- helyiek továbbajánlása („hólabda-módszer”)
- beszélgetések rögzítése diktafonnal
- jegyzetek, fénykép, herbárium
- terepi vizsgálatok
- Mely gyógynövényfajokat ismeri, használja, gyűjti?
- betegségcsoportok szerint
- népi állatorvoslás
- nem növényi eredetű (állati, egyéb) drogok

Módszerek

4.2. Feljegyzett adatok

- Növényfajok népi elnevezése, tudományos és magyar nevek
- Drogként használt részek
- Termőhely, gyűjtés ideje, tárolás módja
- Elkészítés, használat pontos módja
- Kapcsolódó hiedelmek (irracionális elemek)
- Tudás eredete (pl. hallott, olvasott)
- Adatközlő neve, életkora

Terepi munka

Dokumentálás

5. Eredmények

Eredmények

Növények tárolása

Eredmények

Készítmények

Eredmények

115 gyógynövényfaj / 163 taxon

Gyógynövények indikációs területek szerint

- Bőrbetegségek 31
- Emésztőszervrendszer 39
- Gyulladások 16
- Hormonrendszer 3
- Idegrendszer 10
- Keringés, szív- és érrendszer 29
- Kiválasztó szervrendszer 8
- Látó- és hallószervrendszer 6
- Láz- és fájdalomcsillapítás 17
- Légzőszervrendszer 32
- Mozgásszervrendszer 14
- Daganatos megbetegedések 2
- Szaporítószervrendszer 4
- Állatgyógyászat 24
- Egyéb 30

¹Pirai Todorovskiyevskaya, Farmakologicheskii Tsentr, Piter
²Nararia Hildreus, Stambhul

Nagybacsán az erdélyi Kovászna megyében helyezték el Erdővidék kórházában, közel 2000 lakossal. Az 1992-es adatok szerint a magyar lakosság aránya 24,3%. A falu rendelkezik háziorvosi ellátással és gyógyszerárúval is működik, a gyógyszernek mellett azonban előszeretettel alkalmazzák mindennapi életben gyógyterápiákat is.

[illegible]

Gyógyulást követő 17 adatról korábban írt Nagybácson, Kibacsán és Úrözka településeken. Gyógyulást állapított az idelelők koronavírusos betegeit, de volt 13 éves asztmások is. Tudósok szerint, gyógyulási sebességét eredményezte.

Éves orvosok által készített összesen 100 gyógyulási adatok alapján a Dr. Árpád beteggyógyászati szolgálatok között. Közvetlen sok a beteg, és a betegség legelő- és a betegség utánvaló betegségei miatt. Azonban a betegségek legelő- és a betegség utánvaló betegségei miatt.

Nagybácson közt 100 éves beteg, mert a széklete, fejtáji, más vagy a betegség a betegség utánvaló betegségei miatt.

[illegible]

Fontánó
Gétes, korabeli pénzérmék
és érmék

Köszönet a kedves nagybácsikáknak,
Aisabácsikáknak és unókáiknak, akik
szereplésükkel, barátságukkal és tudásukkal
segítették munkánkat!
Külön köszönet Isten az én családom!

**Gyógyszerészet
Supplementum:
p. 23-24.**

Eredmények

- ***Plantago lanceolata* L. (lándzsás útifű)**
- ***Kígyónyelvűfű, hegyes útilapi, kígyónyelvű útifű, lándzsás útilapi, keskeny útilapi, keskeny útifű***
- **expectorans, gyulladáscsökkentő**
- **Beara et al.: Liquid chromatography/tandem mass spectrometry study of antiinflammatory activity of plantain (*Plantago* L.) species.**

(J Pharm Biomed Anal. 2010 Sep 5;52(5):701-6. doi: 10.1016/j.jpba)

Eredmények

- ***Sempervivum tectorum* L. (kövirózsa)**
- ***kőrózsa***
- **fülgyulladás**
- **Alberti et al.: Characterization of phenolic compounds and antinociceptive activity of *Sempervivum tectorum* L. leaf juice**

(J Pharm Biomed Anal. 2012 Nov;70:143-50. doi: 10.1016/j.jpba)

Eredmények

- ***Fragaria vesca* L. (erdei szamóca)**
- ***szamóca***
- **obstipáns, antihipertenzív**
- **Mudnic et al.: Cardiovascular effects in vitro of aqueous extract of wild strawberry (*Fragaria vesca* L.) leaves**
(Phytomedicine 2009 May;16(5):462-9. doi: 10.1016/j.phymed)

Eredmények

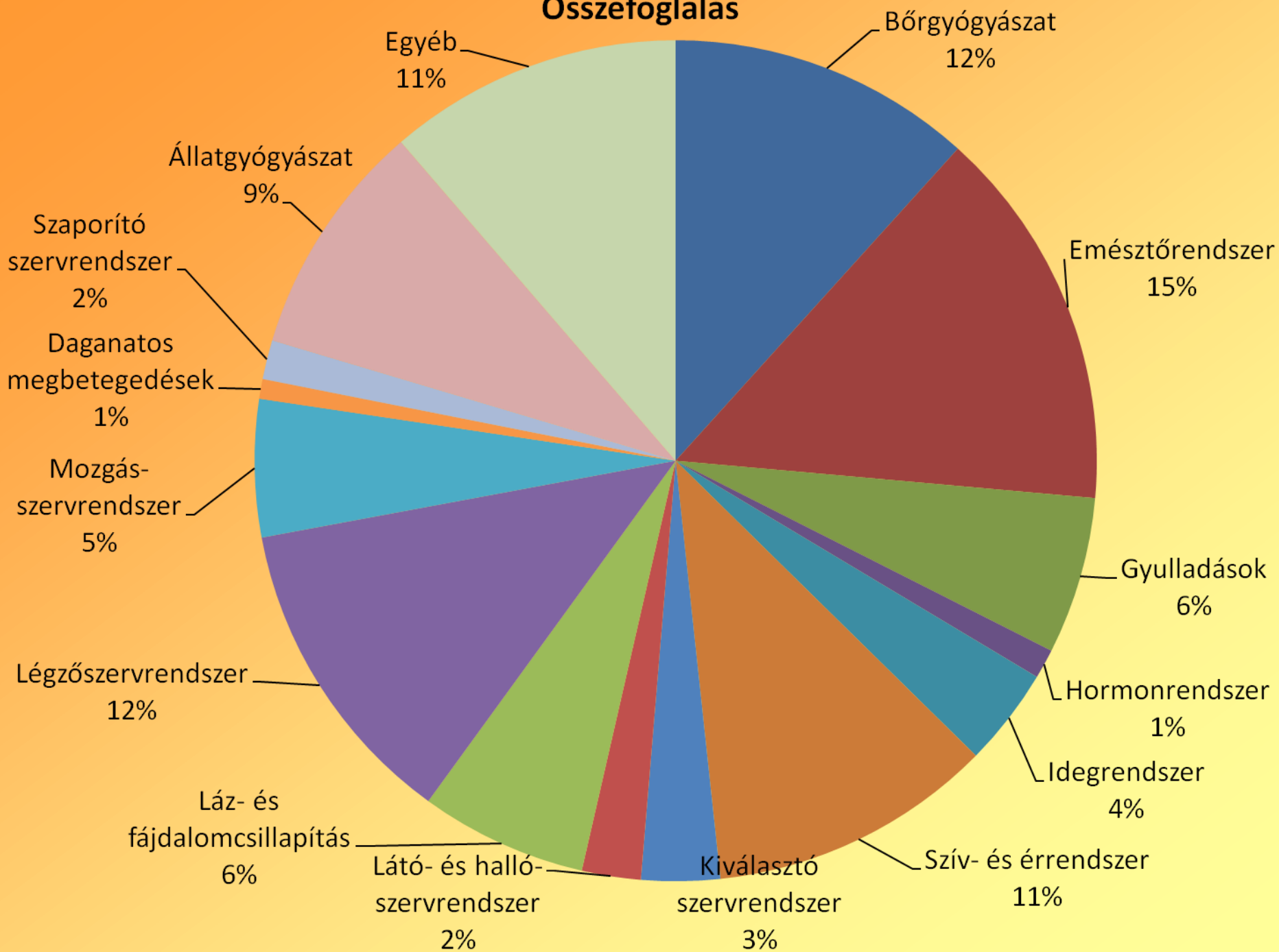

- ***Cichorium intybus* L. (mezei katáng)**
- ***katáng, vad cikória, katángkóró, kék iringó***
- ***„sárigság”***
- **Atta et al.: Hepatoprotective Effect of Methanol Extracts of *Zingiber officinale* and *Cichorium intybus*.**
(Indian J Pharm Sci. 2010 Sep;72(5):564-70. doi: 10.4103/0250-474X.78521)

Összefoglalás

- 2010-2012: 30 terepnap
- 45 óra hanganyag
- ~ 2100 fényképfelvétel
- 46 adatközlő (14-99 év)
- **115 gyógynövényfaj / 163 taxon**
 - **76 faj:** X. Román Gyógyszerkönyvben
 - **52:** VI. Európai Gyógyszerkönyvben
- 3 állati eredetű drog
- 4 egyéb eredetű

Összefoglalás

Konklúzió

- népgyógyászati gyűjtésekre ma is szükség van
- feltáratlan gyógynövénytaxonok
- adatok laboratóriumi analízise
(szövettan, fitokémia, farmakológia)

Köszönet

dr. Papp Nóra
dr. Balogh Lajos (Savaria Múzeum Szombathely)
Adatközlők

Támogatás

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszachenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

SZÉCHENYI TERV

Tudományos eredmények elismerése és disszeminációja

TÁMOP-4.2.3.-12/KONV

Support

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszachenyierv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

SZÉCHENYI TERV

Tudományos eredmények elismerése és disszeminációja

TÁMOP-4.2.3.-12/KONV

Saját munka

- **terepi vizsgálatok:**
 - **2010 tavasz: önállóan 4 nap**
 - **2010 nyár: témavezetővel 14 nap**
 - **2012 nyár: önállóan 12 nap**
- **rögzített hanganyagok önálló szó szerinti kijegyzetelése**
- **összehasonlító szakirodalmi források elemzése**

Köszönöm a figyelmet!

